

ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ПРАКТИКИ**LAW ENFORCEMENT ACTIVITY IN THE CONTEXT OF MODERN PRACTICE****Кондратюк А.В., студент II курсу магістратури***Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету***Дерій О.В., студент II курсу магістратури***Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету***Костенко Р.С., студент II курсу магістратури***Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету*

У статті проведено аналіз думок вітчизняних науковців стосовно сутності поняття «правоохоронна діяльність». Із урахуванням визначення «правоохоронної діяльності» окреслено функції даної сфери. Зазначено, що правоохоронна діяльність являє собою зумовлений потребами людини особливий вид соціальної діяльності, яка визначена нормами права та об'єктивною необхідністю впливу на суспільні відносини. Підкреслено, що вона знаходить своє практичне втілення у процесі функціонування правоохоронних органів, які повинні попереджати, запобігати правопорушенням і застосовувати державний примус або громадський вплив на осіб, які порушили встановлений законом порядок у суспільстві.

Правоохоронна діяльність, спрямовувалася на боротьбу з правопорушеннями як системним явищем. Проте, зараз ми вважаємо, що така боротьба повинна вестися не просто з правопорушеннями як негативним явищем у суспільстві, а з конкретними видами порушень. Боротьба сама по собі не є метою, а лише одним із методів правоохоронної діяльності. Отже, метою правозастосовної діяльності є захист прав та свобод людини і громадянина, контроль за відповідністю дій суб'єктів права юридичним нормам та законність проведених дій. У випадку виявлення правопорушень, вживаються відповідні заходи державного примусу, забезпечення належного покарання чи стягнення.

Правоохоронна діяльність націлена на локалізацію соціально неприйнятних відносин та зменшення конфліктних ситуацій. Однією з основних функцій держави є забезпечення охорони прав і свобод громадян від протиправних дій, забезпечення принципу законності та підтримання правопорядку. Кожне з цих завдань реалізується через правоохоронну правозастосовну діяльність, що здійснюється державними та недержавними організаціями, спрямована на захист законності, прав та свобод громадян, боротьбу зі злочинністю та іншими порушеннями.

Окреслено низку питань, які є важливими в умовах сьогодення для ефективної реалізації правоохоронної функції держави. Враховано, що в умовах воєнного часу виникає чимало факторів, що сприяють розвитку злочинності загально-кримінальної спрямованості, а тому, діяльність правоохоронців у період воєнного стану відіграє дуже важливу роль, як для населення, так і для держави.

Ключові слова: правоохоронна діяльність, правоохоронець, воєнний стан, правопорушення.

The article analyzes the opinions of domestic scientists regarding the essence of the concept of "law enforcement activity". Taking into account the definition of "law enforcement activity", the functions of this area are outlined. It is noted that law enforcement activity is a special type of social activity determined by human needs, which is determined by the norms of law and the objective necessity of influencing social relations. It is emphasized that it finds its practical embodiment in the process of functioning of law enforcement agencies, which must warn, prevent offenses and apply state coercion or public influence on persons who have violated the legally established order in society.

Law enforcement activities aimed at combating crimes as a systemic phenomenon. However, we now believe that such a struggle should be waged not just against crimes as a negative phenomenon in society, but against specific types of violations. Fighting is not a goal in itself, but only one of the methods of law enforcement. Therefore, the purpose of law enforcement activities is to protect the rights and freedoms of a person and a citizen, to control the compliance of the actions of legal entities with legal norms and the legality of the actions taken. In the case of detection of offenses, appropriate measures of state coercion, provision of appropriate punishment or recovery are taken.

Law enforcement activities are aimed at localizing socially unacceptable relations and reducing conflict situations. One of the main functions of the state is to ensure the protection of the rights and freedoms of citizens from illegal actions, to ensure the principle of legality and to maintain law and order. Each of these tasks is implemented through law enforcement activities carried out by state and non-state organizations, aimed at protecting the law, rights and freedoms of citizens, fighting crime and other violations.

A number of issues are outlined that are important in today's conditions for the effective implementation of the law enforcement function of the state. It is taken into account that in wartime conditions there are many factors that contribute to the development of crime of a general criminal orientation, and therefore, the activity of law enforcement officers during the period of martial law plays a very important role, both for the population and for the state.

Key words: law enforcement activity, law enforcement officer, state of war, Violation of the law or Criminal offense.

Постановка проблеми. Однією із важливих функцій держави є забезпечення охорони прав та законних інтересів громадян, фізичних та юридичних осіб від протиправних посягань, забезпечення принципу законності, а також охорони встановленого в державі правопорядку. Кожне з цих завдань виконується за допомогою правоохоронної діяльності, що реалізується відповідними органами держави. В умовах повномасштабної війни рф проти України питання забезпечення громадської безпеки набуло нового змісту та актуальності. Протистояння серйозним викликам війни потребує від правоохоронних органів додаткових методів і засобів протидії злочинності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У даному дослідженні взяті до уваги праці вітчизняних науковців, серед яких: А. М. Кучук [3], А. М. Колодій, А. Ю. Олійник [4], В. М. Дубінчак [5], С. Ф. Денисюк [6] та інші.

Постановка завдання. Метою цієї статті є дослідження сутності правоохоронної діяльності в умовах сучасної практики, зокрема воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Д. С. Тихонова розглядає поняття правоохоронної діяльності у вузькому та широкому значенні. У вузькому значенні, правоохоронна діяльність – це діяльність спеціально уповноважених органів (державних та недерж-

жавних) з метою охорони прав і свобод громадян, правопорядку та забезпечення законності, що реалізується в установленій законом формі та в межах повноважень, наданих цим органам. У широкому значенні, правоохоронна діяльність – це діяльність всіх державних органів та недержавних організацій щодо забезпечення дотримання прав і свобод громадян, їх реалізації, забезпечення законності та правопорядку [1, с. 224].

Більшість вчених трактують термін «правоохоронна діяльність» через визначення суб'єктів, які уповноважені її здійснювати [2, с. 233]. Для прикладу, А. М. Кучук під правоохоронною діяльністю розуміє професійну діяльність спеціально уповноважених державою органів та організацій, що здійснюється на підставі та відповідно до закону, а у випадках, встановлених законом, – у відповідній процесуальній формі із застосуванням правових засобів й спрямована на охорону прав та свобод людини і громадянина, законності та правопорядку, усіх врегульованих правом суспільних відносин [3, с. 12].

В. Г. Фатхутдінова, правоохоронну діяльність характеризує, як «здійснювану на основі Конституції України та в межах наданих повноважень діяльність, спрямовану на забезпечення виконання нормативно-правових актів, зміцнення законності та правопорядку, гарантування і забезпечення конституційних прав та інтересів громадян» [4, с. 9].

Цікавою є позиція В. М. Дубінчака, який досліджує правоохоронну діяльність, як «активну форму поведінки уповноважених суб'єктів, де, при цьому, на законодавчому рівні надано можливість застосування примусових засобів, що націлена на охорону та захист прав, свобод і законних інтересів осіб, та реалізує правоохоронну функцію держави» [5, с. 15]. У свою чергу, С. Ф. Денисюк вважає, що широке трактування правоохоронної діяльності більшою мірою відображає існуючий порядок реалізації охоронної функції права і правоохоронної функції держави. Саме ці інститути можуть бути віднесені до непостійних суб'єктів правоохоронної системи. Такими вони стають лише тоді, коли виникли обставини, необхідність здійснити правову охорону тих чи інших правовідносин [6, с. 32].

На думку В. С. Нікітіна, сутність правоохоронної діяльності виявляється через такі ознаки: а) це діяльність, спрямована на охорону права від будь-яких порушень; б) здійснюється через застосування нормативно-правових актів; в) відповідає приписам матеріального закону; г) передбачає дотримання законодавчої процедури; д) пов'язана із застосуванням примусу; е) реалізується спеціально уповноваженими на те органами [7, с. 174].

І. П. Хамула вважає, що сутність правоохоронної діяльності полягає у єдиній системі її сутнісних характеристик як систематичної роботи по охороні правопорядку, здійснюваної у певних формах та видах, що є нормативно визначеними та регламентованими (гносеологічна сутність); роботи по охороні інтересів певної частини соціального класу за допомогою різноманітних, у тому числі і класова сутність; засобу забезпечення правового панування ідей правлячої (пануючої) релігії та поєднання релігійних постулатів і політичних положень (релігійна сутність); способу забезпечення національного розвитку, національної єдності та охорони національних інтересів і самобутності пануючого національного соціуму (національна сутність); засобу гарантування рівних можливостей суб'єктів права та охорони загальнолюдських цінностей (загально-соціальна сутність) [8, с. 15].

На нашу думку, правоохоронна діяльність є зумовленим потребами людини особливим видом соціальної діяльності, яка визначена нормами права та об'єктивною необхідністю впливу на суспільні відносини. Вона знаходить своє практичне втілення у процесі функціонування правоохоронних органів, які повинні попереджати, запобігати правопорушенням і застосовувати державний примус

або громадський вплив на осіб, які порушили встановлений законом порядок у суспільстві.

В умовах сучасної практики правоохоронні органи, з однієї сторони, покликані виконувати вимоги законів, що закріплюють права та свободи людини, з іншої – вони наділені відповідними розпорядчими повноваженнями, у тому числі і правом розробляти приймати підзаконні акти нормативного характеру, націлені на регулювання «технологій» реалізації прав та свобод громадян. В сучасних умовах становлення української держави, коли відбувається посилення соціальної функції правоохоронних органів, суттєво зростає їх значення не лише як засобу захисту прав та свобод, а і їх забезпечення. При цьому таке забезпечення задіюється як у правозастосовчій діяльності, так і у нормотворчій, що є невід'ємною частиною системи правового регулювання [9, с. 137].

С. А. Євдокіменко поділяє усі правоохоронні функції на:

- головні: профілактична (профілактика правопорушень, які спричиняють юридичну відповідальність у сфері публічного права); захисна (захист життя, здоров'я, прав і свобод та законних інтересів фізичних осіб); охоронна (охорона громадського порядку, громадської безпеки і власності); ресоціалізаційна (найбільш характерна для органів і служб у справах неповнолітніх, служб, що здійснюють адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі); оперативно-розшукова; розслідування злочинів; судовий розгляд; розгляд проваджень про адміністративні, фінансові та господарські правопорушення; виконання вироків, рішень, ухвал і постанов судів, органів досудового розслідування і прокурорів;

- другорядні та допоміжні: контрольна (наглядова); дозвільна (надання дозволів на здійснення певної діяльності, у тому числі підприємницької, або вчинення певних дій); право-роз'яснювальна (у тому числі функція надання правової допомоги); аналітична та/або методична; інформаційна (інформування інших державних органів, у тому числі правоохоронних); нормотворча (з правом видання актів міжвідомчого характеру); координаційна [10, с. 1028].

Слід констатувати факт, що діяльність правоохоронних органів під час воєнного стану в Україні значно змінилась: розширилось коло їх повноважень, змінились умови роботи, збільшилось навантаження на підрозділи правоохоронних органів, виникла нагальна необхідність тісної співпраці з міжнародними партнерами тощо. Поліцейські працюють у посиленому режимі: забезпечують діяльність блоків, проводять евакуацію населення, перевіряють документи та транспортні засоби, фіксують воєнні злочини, протистоять злочинам загально-кримінальної спрямованості, а також протидіють мародерству. Відповідно до рішення Ради національної безпеки і оборони України, введеному у дію в установленому порядку указом Президента України, утворені відповідно до законів України військові формування залучаються разом із правоохоронними органами до вирішення завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану, згідно з їх призначенням та специфікою діяльності, закріплено в ч. 1 ст. 16 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [11].

Погоджуємось із точкою зору, що в умовах сьогодення для ефективної реалізації правоохоронної функції держави важливим є низка питань, зокрема:

- створення якісного нормативно-правового забезпечення, що регулює діяльність правоохоронних органів, а також чітке дотримання прав і свобод людини і громадянина;

- контроль за роботою правоохоронних органів та їх посадових осіб, а також за діяльністю суб'єктів забезпечення безпеки в державі;

- належне кадрове, матеріально-технічне, інформаційне забезпечення суб'єктів правоохоронної діяльності;

– інформування населення щодо можливості впливати на стан безпеки в державі, а також здійснювати громадський контроль за діяльністю правоохоронних органів, правова освіта населення, підвищення культурного розвитку регіонів, запровадження реальних освітніх програм, спрямованих на розвиток дітей та підлітків;

– якісна профілактика злочинності з метою недопущення вчинення злочинів та правопорушень;

– налагодження механізму реалізації законів та підзаконних нормативно-правових актів, що направлені на здійснення правоохоронної функції держави, усунення колізій у розглядуваній сфері;

– запровадження зарубіжного досвіду і діяльність правоохоронної системи, прийняття до уваги, як позитивного, так і негативного досвіду, з метою недопущення прогалин у цій сфері [10, с. 1029].

Наголосимо, що в умовах воєнного часу виникає чимало факторів, що сприяють розвитку злочинності загально-кримінальної спрямованості: ускладнення можливості належного контролю за особами, звільненими з місць позбавлення волі, тих, що були раніше засуджені

за вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів, значна кількість покинутого житла, відсутність освітлення в деяких населених пунктах внаслідок ворожих обстрілів, безробіття, низький рівень матеріального забезпечення тощо [10, с. 1032]. Тому, протидія злочинності в регіонах є одним із обов'язкових заходів, спрямованих на забезпечення громадської безпеки, а також є складовою правоохоронної функції держави.

Висновки. Таким чином, підсумовуючи викладене вище, зазначимо, що правоохоронна діяльність – одна з важливих форм діяльності держави, що реалізується через уповноважені нею органи державної влади та спрямована на збереження законності у суспільстві, додержання правопорядку та захист конституційних прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина в Україні. Також доцільно наголосити, що діяльність правоохоронців у період воєнного стану відіграє дуже важливу роль, як для населення, так і держави. На сьогодні правоохоронці намагаються робити все можливе для захисту громадян, навіть у дуже складних ситуаціях, а в нашому випадку, в умовах бойових дій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тихонова Д.С. Поняття «правоохоронна діяльність» і функції правоохоронної діяльності. *Проблеми сучасної поліцейстики*. Х., 2022. С. 224–225.
2. Тацій В. Визначення поняття та системи правоохоронних органів у концепції змін до Конституції України (концептуальні підходи). *Право України*. 2012. № № 11–12. С. 233–240.
3. Кучук А.М. Теоретико-правові засади правоохоронної діяльності в Україні: *автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01*. Київ, 2006. 22 с.
4. Колодій А.М., Олійник А.Ю. Правознавство. *Підручник*. К.: Правова єдність, 2009. 792 с.
5. Дубінчак В.М. Правоохоронна діяльність: сутність, суб'єкти, засоби забезпечення (теоретико-правовий аспект): *автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук: спец. 12.00.01*. К., 2010. 20 с.
6. Денисюк С.Ф. Громадський контроль за правоохоронною діяльністю в Україні: адміністративно-правові засади: *автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра юрид. наук: спец. 12.00.07*. Дніпропетровськ, 2010. 36 с.
7. Нікітін В.С. Правовий аналіз поняття «правоохоронна діяльність». *Стан та перспективи розвитку адміністративного права України*. Одеса: ОДУВС, 2022. С. 173–174.
8. Хамула П.І. Правоохоронні органи в системі органів державної влади: *автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук: спец. 12.00.01*. Х., 2016. 21 с.
9. Чорна І.І., Колесніков А. П. Концептуальні засади правоохоронної діяльності в Україні. *Наукові праці Юридичного факультету Західноукраїнського національного університету*. 2022. С. 136–139.
10. Євдокіменко С.А. Особливості діяльності правоохоронних органів по боротьбі зі злочинністю в Україні в умовах воєнного стану. *The 12th International scientific and practical conference «Modern research in world science»*. 2023. С. 1028–1033.
11. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 31 бер.2023 р. № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 13.12.2023).